

Brüsszel, 2016.9.2.
COM(2016) 522 final

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A TANÁCSNAK

Éves jelentés az Európai Unió 2015. évi kutatási és technológiafejlesztési tevékenységéről

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A TANÁCSNAK

Éves jelentés az Európai Unió 2015. évi kutatási és technológiafejlesztési tevékenységéről

1. A KTF-TEVÉKENYSÉGRŐL SZÓLÓ ÉVES JELENTÉS HÁTTERE

Az Európai Unió (EU) kutatási és technológiafejlesztési tevékenységéről szóló éves jelentés az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 190. cikke alapján készült. A jelentés célja, hogy rövid, nem teljes körű áttekintést adjon a tárgyév főbb intézkedéseiről.

2. A TÁGABB POLITIKAI KONTEXTUS 2015-BEN

A 2015-ös év volt a Jean-Claude Juncker vezette Bizottság első éve. Megbízatása kezdetén Juncker elnök úgy nyilatkozott, hogy ez egy új kezdet lesz Európa számára, és meghirdette a munkahelyteremtés, a növekedés, a méltányosság és a demokratikus változás programját, amely tíz politikai prioritásra, a gazdaság és a társadalom legfontosabb kihívásaira koncentrál. Ez a program alakította ki az új politikai szemlélet által meghatározott irányzatot, amely azokra a „nagy dolgokra” fekteti a hangsúlyt, amelyek terén a polgárok valós eredményeket várnak el Európától,¹ és amelyben a kutatásnak és az innovációnak (K+I) jelentős szerep szánnak.

Az év meghatározó eseményei – kezdve az európai gazdaságok vártnál lassúbb élénkülésével, a külső határokra nehezedő migrációs nyomásig és az európai földön eddig példátlan terrortámadásokig – nyomatékosították, hogy továbbra is ezekre a prioritásokra kell koncentrálni.

Valójában 2015-ben már a harmadik éve tartott az euróövezet és az egész EU mérsékelt gazdasági fellendülése. A növekedést nagymértékben támogatta néhány átmeneti tényező, ideértve a csökkenő olajárakat, az alkalmazkodó monetáris politikát és az euró viszonylag gyenge külső értékét. Noha a gazdasági fellendülés visszatért és széles körben jelentkezett a tagállamokban, lassú és egyenetlen maradt, ezért 2016-ban beruházások és strukturális reformok formájában határozott politikai válaszlépésekre van szükség.

Bevezetésre került, és már ténylegesen működik a Bizottság 315 milliárd euró összegű európai beruházási terve, melynek keretében létrehozták az új Európai Stratégiai Beruházási Alapot (ESBA) is. Az Alap már működik, és minőségi beruházásokat biztosít az európai gazdaság további fellendítése érdekében, többek között a kutatás és az innováció terén, az innovatív kis- és középvállalkozások és a közepes piaci tőkeértékű kisebb cégek részére.

Ugyanakkor a Bizottság új, minőségi jogalkotásról szóló programja alapján egész évben születtek az energiaunió, a digitális egységes piac, a tőkepiaci unió, az európai biztonsági stratégia, az európai migrációs stratégia, a méltányos és hatékony társasági adózásra vonatkozó cselekvési terv és az új kereskedelmi stratégia elemeit meghatározó javaslatok és végül, de nem utolsósorban a gazdasági és monetáris unió elmélyítésére és megerősítésére irányuló javaslatok.

Az öt elnök jelentése ambiciózus, egyúttal mégis gyakorlatias ütemtervet mutatott be a gazdasági és monetáris unió elmélyítésére vonatkozóan, amelyet egy sor jogszabályi intézkedés is követett.

¹ http://ec.europa.eu/priorities/state-union-2015_en

A jelenleg Európa egyik legsürgetőbb kihívását jelentő menekültválság határozott, összehangolt fellépést követelt az Európai Uniótól, és az érintettek folyamatosan dolgoztak a menekültekre és a migrációra adandó, összehangolt európai válasz kialakításán.

Az EU ezenkívül jelentős politikai, pénzügyi és tudományos forrásokat mozgósított az ebolvírus által érintettek támogatása, valamint a vírus megfékezése, kordában tartása, kezelése és végül legyőzése érdekében. Az EU összesen több mint 1,2 milliárd euróval járult hozzá a járvány elleni küzdelemhez. Ez magában foglalja a tagállamok és az Európai Bizottság által nyújtott finanszírozást is.

2015 decemberében az éghajlatváltozásról szóló párizsi konferencián (COP21) 195 ország elfogadta az éghajlatváltozással kapcsolatos első általános, jogilag kötelező érvényű globális egyezményt. A tervek szerint 2020-ban hatályba lépő megállapodás globális cselekvési tervet határoz meg annak érdekében, hogy a világ sikeresen elkerülhesse a veszélyes éghajlatváltozást azzal, hogy jóval 2°C alatti értékre korlátozza a globális felmelegedést. Az EU fontos szerepet töltött be ennek elérésében, az Európai Bizottság pedig bejelentette az energiaunió új kutatási, innovációs és versenyképességi stratégiáját, hogy a globális éghajlati célok elérése érdekében ezzel is élénkítse a kutatást és az innovációt.

3. SZAKPOLITIKAI KERET

A nyitott innovációs ökoszisztéma létrehozása és támogatása ösztönzi a tudás dinamikus terjesztését, és elősegíti az ismeretek társadalmi-gazdasági értékévé történő átalakítását. A tárgyév során sikeresen megalapozták a 2016-ban induló kockázatitőke-alapok páneurópai alapjával kapcsolatos kezdeményezést; bejelentették a „kiválósági pecsétet”;² és beindult a párbeszéd az Európai Innovációs Tanács létrehozásáról. A Bizottság új tudományos tanácsadási mechanizmust³ alakított ki annak érdekében, hogy egy vezető európai szakértőkből álló, sokrétű csoport független tudományos tanácsokkal tájékoztathassa az EU politikai döntéshozóit.

Az EU 2015 májusában bevezetett új, minőségi jogalkotásról szóló programja⁴ keretében megkezdődött az innovációval kapcsolatos, már meglévő és javasolt uniós jogszabályok hatásának értékelése annak biztosítása céljából, hogy az uniós szabályozás a lehető legnagyobb mértékben támogassa az innovációt (InnovRefit).⁵ Az InnovRefiten belüli további feltérképezendő terület az innovációs megállapodások lehetősége.⁶ Ezek az innovátorok által azonosított olyan szabályozási bizonytalanságokkal foglalkoznának, amelyek a fennálló jogi keretek között akadályozhatják az innovációt. Első lépésként 2016-ra egy kísérleti program van tervbe véve a körforgásos gazdasággal kapcsolatban, hogy az érdekelt felekkel és a hatóságokkal kötött megállapodások segítsék a szabályozási akadályokkal küzdő innovátorokat.⁷

A nyitott tudomány program bemutatja a kutatási tevékenység művelésével, a kutatók együttműködésével, a tudás megosztásával és a tudomány szervezésével kapcsolatos, folyamatban lévő változásokat. Ezt a digitális technológiák teszik lehetővé, és az adatok mennyiségének hatalmas mértékű megnövekedése, valamint a tudományos közösség globalizációja és új szereplőket (például a civil tudományos kezdeményezéseket) is bevonó bővülése ösztönzi. Rövid távon a nyitott tudomány program nagyobb átláthatóságra,

² <https://ec.europa.eu/research/regions/index.cfm?pg=soe>

³ <https://ec.europa.eu/research/sam/index.cfm>

⁴ COM(2015) 215 final „Minőségi jogalkotással javítani az eredményeken – uniós program”.

⁵ SWD(2015) 298, 2015. december 15. Bizottsági szolgálati munkadokumentum: Jobb szabályozás az innovációvezérelt beruházások érdekében az EU szintjén.

⁶ <https://ec.europa.eu/research/innovation-deals/index.cfm>

⁷ http://ec.europa.eu/priorities/jobs-growth-investment/circular-economy/docs/communication-action-plan-for-circular-economy_en.pdf

nyitottságra, befogadásra és hálózatos együttműködésre nyújthat lehetőséget. Hosszú távon hozzájárulhat a tudomány hatékonyabbá és megbízhatóbbá tételéhez, valamint ahhoz, hogy a tudomány képes legyen megfelelni korunk legnagyobb kihívásainak, továbbá előmozdíthatja a közös alkotást és a nyitott innovációt. Mindezeken kívül elő fogja mozdítani a kutatási integritást, amely – ezt a Tanács 2015. december 1-jei következtetéseiben⁸ kiemelte – a magas színvonalú kutatás alapja. Konkrét utánpótlási intézkedésként a „Horizont 2020” keretprogram támogatásimegállapodás-mintája oly módon került frissítésre, hogy tükrözze a kutatási integritás fontosságát. A kutatási eredményekhez és az azok alapjául szolgáló adatokhoz való nyílt hozzáférés javításával kapcsolatos egyeztetések, valamint az európai tudományosadat-felhő kialakítása terén is jelentős előrehaladást tapasztalhattunk.

2015 folyamán a Bizottság a közös érdekekre és a kölcsönös előnyökre alapozva megerősítette a nemzeti és regionális partnereivel folytatott nemzetközi kutatási és innovációs együttműködést. A világ felé való nyitottság segít kihasználni Európa erősségeit annak érdekében, hogy kontinensünk meghatározóbb globális szereplővé váljon, fokozza az európai kutatás kiválóságát és az európai vállalatok versenyképességét, és hozzájáruljon a társadalmi problémák hatékonyabb kezeléséhez. A Bizottság a „Horizont 2020” keretprogram cselekvéseinek a más eszközökhöz kapcsolódó intézkedésekkel való összehangolása révén továbbra is törekedett az EU külső politikáival és az EU tagállamaival fennálló szinergiák növelésére, különösen a SFIC-en⁹ keresztül. Megerősítést nyertek a nemzetközi szervezetekkel – például az UNESCO-val – fennálló kapcsolatok, és kezdeményezések születtek az európai migrációs stratégiáról szóló közleményben meghatározott általános célkitűzések előmozdítására.

A Bizottság a Föld-megfigyelési csoport (GEO) alapító tagjaként aláírta a Föld-megfigyelési rendszerek globális rendszerének (GEOSS) 2015–2025. évi végrehajtási tervét, amely a döntéshozók, a kutatók és az innovátorok számára a világon mindenütt nyílt hozzáférést fog biztosítani a Föld megfigyelésével kapcsolatos adatokhoz. Az Atlanti-óceáni Kutatási Szövetség elindította az első transzatlanti feltérképezési programját. Az EU támogatta a jordániai SESAME kutatási és technológiai központot, amely a tudomány segítségével a tágabb értelemben vett Közel-Keleten előmozdítja a békét, valamint a tudományos és technológiai kiválóságot.

Az Európai Bizottság elindította a „science4refugees” (a tudomány a menekültek szolgálatában) című kezdeményezést a menedékkérő és a menekült tudósok számára, annak érdekében, hogy a tudományos háttérrel rendelkező menekültek, illetve menedékkérők és a magukat önkéntesen „menekülteket fogadó szervezeteknek” nyilvánító tudományos intézmények egymásra találhassanak.

2015-ben a gazdaságpolitikai koordináció európai szemesztere keretében a kutatás és az innováció kérdéseivel kapcsolatban több országspecifikus ajánlás is elfogadásra került. Az európai szemeszter keretében készült összes országjelentés érdemi elemzéseket tartalmazott a tagállamok kutatási és innovációs rendszeréről, és egyértelműen megjelölte a főbb kutatási és innovációs kihívásokat, továbbá értékelte az azonosított kihívásokra adott politikai válaszokat is.¹⁰ Ez lehetővé tette, hogy ezt követően az országjelentések kutatásra és innovációra vonatkozó fejezetei alapján részletes párbeszéd induljon a tagállamokkal. Az európai kutatási térség (EKT) 2015–2020-ra vonatkozó ütemterve a tagállamok által vállalt intézkedések előmozdítására és megerősítésére irányul.

A „Horizont 2020” keretprogram keretében működő szakpolitika-támogató eszköz 2015 márciusában került bevezetésre olyan új eszközként, amely a tagállamoknak és a „Horizont

⁸ <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14853-2015-INIT/hu/pdf>.

⁹ Nemzetközi tudományos és technológiai együttműködés stratégiai fóruma.

¹⁰ Lásd az európai szemeszterről szóló részeket a következő dokumentumban:
<https://rio.jrc.ec.europa.eu/en/country-analysis>

2020” keretprogramhoz társult országoknak gyakorlati támogatást nyújt a kutatási és innovációs finanszírozásuk, politikáik és rendszereik minőségét javító reformok megtervezéséhez, megvalósításához és értékeléséhez. Ezek a reformok például a tudományos és az üzleti világ közötti kapcsolatok szorosabbra fűzésével vagy az állami kutatóintézetek teljesítményen alapuló finanszírozásának bevezetésével kapcsolatosak.

A szakpolitika-támogató eszköz a tagállamoknak és a „Horizont 2020” keretprogramhoz társult országoknak magas szintű, független szakértelemhez és elemzésekhez biztosít hozzáférést olyan széles körű szolgáltatásokon keresztül, mint a nemzeti kutatási és innovációs rendszerek szakmai felülvizsgálata, az egyedi reformokhoz nyújtott támogatás, illetve a projektalapú kölcsönös ismeretmegosztás. Ezenkívül a szakpolitika-támogató eszköz weboldalán egy tudásközpont is elérhető: <https://rio.jrc.ec.europa.eu/en>.

A „Horizont 2020” keretprogram keretében működő szakpolitika-támogató eszköz olyan keresletvezérelt eszköz, amely önkéntes alapon válaszol a nemzeti hatóságok által benyújtott kérésekre. 2015-ben sikeresen megvalósult három kísérleti szakpolitika-támogató tevékenység: a bolgár kutatási és innovációs rendszer szakmai felülvizsgálata,¹¹ a magyar kutatási és innovációs rendszer előzetes szakmai felülvizsgálata¹² és egy kölcsönös tanulási folyamat a kutatással és innovációval kapcsolatos üzleti beruházások előmozdítását célzó szakpolitikákról. Több egyéb tevékenység is megkezdődött 2015-ben, így Magyarország és Moldova nemzeti kutatási és innovációs rendszerének szakmai felülvizsgálata; egyedi támogatás Máltának az ország kutatási és innovációs stratégiájának nyomon követéséhez; kölcsönös ismeretmegosztási program a kutatási és innovációs üzleti támogatások utólagos értékelésével, a kutatással és innovációval kapcsolatos adókedvezményekkel és az összetett PPP-programok értékelésével kapcsolatban. A felsorolt tevékenységek eredményei 2016. április-szeptember között várhatók. Ezenkívül 2016-ban a tervek szerint bevezetésre kerül a szakpolitika-támogató tevékenységek átfogó csatornája, amely valamennyi szakpolitika-támogató eszközre ki fog terjedni.

Végül erőfeszítések történtek az értékelési módszerek szigorítására annak érdekében, hogy fel lehessen mérni a kutatási és innovációs beruházások uniós és nemzeti szintű hatását; ideértve az aktuális makrogazdasági modellek fejlesztését is annak érdekében, hogy realitásabban számoljanak be arról, hogy a kutatás és az innováció finanszírozása miként jelentkezik a gazdasági növekedésben és társadalmi haladásban.

4. A „HORIZONT 2020” KERETPROGRAM VÉGREHAJTÁSA

A „Horizont 2020” keretprogram Bizottság programjával való összehangolása a Bizottság munkaprogramjain keresztül történt. A jelenlegi nehéz politikai és gazdasági körülmények között rendkívül fontos, hogy a keretprogram a lehető legnagyobb mértékben hozzájáruljon Juncker elnök úr prioritásainak megvalósításához, jelesen a digitális egységes piac, az energiaunió, a körforgásos gazdaság és az Európai Stratégiai Beruházási Alap (ESBA) létrehozásához, valamint ahhoz, hogy Európa pozíciója megerősödjön a világban. A „Horizont 2020” keretprogram megvalósítása hozzá fog járulni Carlos Moedas biztos programjának megvalósításához is.

Az első pályázati felhívásokból levont tanulságok képezték az alapját a 2015 októberében összesen 16 milliárd euró összegű beruházással elindított 2016–2017. évi munkaprogram előkészítésének.

¹¹ <https://rio.jrc.ec.europa.eu/en/library/horizon-2020-policy-support-facility-peer-review-bulgarian-research-and-innovation-system>

¹² <https://rio.jrc.ec.europa.eu/en/library/horizon-2020-policy-support-facility-pre-peer-review-hungarian-research-and-innovation>

A Bizottság 2015. szeptember 25-én egy online felmérést indított, hogy kikérje az érdekelt felek véleményét a „Horizont 2020” keretprogram keretében bevezetett egyszerűsítések hatásáról, és hogy további ötleteket kérjen a jövőbeli egyszerűsítésekre vonatkozóan. A felmérés megerősítette, hogy a felhasználók jelentős hányada elégedett a „Horizont 2020” keretprogram által bevezetett egyszerűsítésekkel.

Noha a „Horizont 2020” keretprogram munkaprogramja fedi le a program keretében elérhető finanszírozás nagyobb részét, a munkaprogramot kiegészítik az Európai Kutatási Tanács, az Euratom és a Közös Kutatóközpont külön munkaprogramjai, valamint az Európai Innovációs és Technológiai Intézet (EIT) stratégiai innovációs terve is.

Az EIT 2014–2020-as költségvetése a „Horizont 2020” keretprogramban előírtak szerint 2,38 milliárd euró. 2015-ben az EIT tudományos és innovációs társulásainak (TIT-ek) első hulláma – név szerint az EIT digitális, az éghajlat TIT és az InnoEnergy TIT – folyamatosan növekedett költségvetésüket, tevékenységüket és eredményeiket illetően, míg a TIT-ek második hulláma – nevezetesen az EIT egészségügy és az EIT nyersanyagok – induló fázisában volt.

Folytatódott az európai strukturális és beruházási alapokkal fennálló szinergiák előmozdítása. A 2016–2017. évi munkaprogram keretében a pályázóknak meg kell határozniuk uniós tagállamuk vagy régiójuk intelligens szakosodási területeit, és fel kell térképezniük a területükön az európai strukturális és beruházási alapokért felelős illetékes irányító hatóságokkal kapcsolatos szinergiák lehetőségeit.¹³ 2016-tól a küszöbérték feletti, a kkv-knak szóló eszköz keretében nem támogatott javaslatok „kiválósági pecsétet” kapnak. A „kiválósági pecsét” lehetővé teszi az országok/régiók számára, hogy elismerjék a „Horizont 2020” keretprogram keretében benyújtott ígéretes javaslatoknak megadott minőséget igazoló címkét, és hogy támogassák ezek hozzáférését a különböző finanszírozási forrásokhoz, így például az európai strukturális és beruházási alapokhoz, valamint egyéb nemzeti és regionális beruházási programokhoz. Ezt az intézkedést a régiókat/országokat megcélzó „mobilizációs” kampány egészíti majd ki, amely arra irányul, hogy az európai strukturális és beruházási alapokkal kapcsolatos operatív programjaik keretében a kkv-knak szóló eszköz szempontjából kedvező finanszírozási programokat is valósítsanak meg.

Az utolsó munkaprogram-ciklus stratégiai programozásának első lépéseire a „Horizont 2020” keretprogram tanácsadó csoportjainak megújításával és előrejelzések készítésével párhuzamosan került sor.

4.1. Jelentkezés a pályázati felhívásokra

2015 végéig a „Horizont 2020” keretprogram keretében csaknem 200 pályázati felhívás zárult le, amelyekre 84 793 pályázatot nyújtottak be. Az elfogadott pályázatok száma 7121, az ezekkel kapcsolatban kért uniós hozzájárulás mértéke pedig 14,18 milliárd euró volt. Csak 2015-ben összesen 5234 támogatási megállapodás aláírására került sor 9,2 milliárd euró összegű uniós pénzügyi hozzájárulásról.

A program kezdetétől a tárgyév végéig a pályázati felhívásokban 32,2% volt a magánszektor részvételi aránya. A második és a harmadik pillérben – kivéve a „Kockázatfinanszírozáshoz jutást” – az aláírt támogatási megállapodások összes kedvezményezettjének 42,17%-a érkezett az iparból.

Emellett 2015 januárjában elindult az új, 200 millió euró értékű, a gyorsított innovációt célzó eszköz kísérleti kezdeményezése, melynek célja, hogy az innovációt az innovatív ötletek piacra juttatásához szükséges idő lecsökkentésével mozdítsa elő. Az összesen 498 beérkezett javaslat közül 31 kapott több mint 68 millió euró összegű támogatást. A projektek résztvevőinek csaknem fele kis- és középvállalkozás volt.

¹³ http://ec.europa.eu/regional_policy/indexes/in_your_country_hu.cfm

4.2. A „Horizont 2020” keretprogram főbb jellemzői:

Kis- és középvállalkozások (kkv-k)

A kkv-k a „Vezető szerep az alap- és az ipari technológiák területén” és a „Társadalmi kihívások” 2014–2015. évi közös költségvetésének 23%-át (1,7 milliárd eurót) kapták.

Köszönhetően az ESBA „InnovFin kkv-garanciaeszköz” termékkel kapcsolatos előrehozott kiadásainak, 2015 végére az innovatív kkv-k és a kisebb méretű közepes piaci tőkeértékű vállalatok adósságfinanszírozáshoz való hozzáféréseivel kapcsolatos célkitűzésnek már csaknem a 45%-át sikerült elérni, melynek során nem kevesebb mint 4 milliárd euró kölcsön vált elérhetővé a piacon.

Társadalom- és bölcsészettudományok

2015-ben fokozott, a pályázati felhívások interdiszciplinaritásának megerősítésére hivatott erőfeszítésekre került sor, különös figyelemmel a társadalom- és bölcsészettudományi kutatásokra. 2015-ben 81 olyan társadalom- és bölcsészettudományi vonatkozású téma létezett, amelyek esetében a társadalom-, illetve bölcsészettudomány szerves részét képezte a kutatási kérdésnek. Ezenkívül több társadalom- és bölcsészettudományi szakértő is részt vett az érintett értékelő bizottságokban, a szakértők és a moderátorok pedig célzott útmutatókat kaptak.

A társadalom- és bölcsészettudományok ezenkívül fontos szerepet játszottak az „Európa a változó világban – inkluzív, innovatív és reflektív társadalmak” című 6. sz. társadalmi kihívás terén, melyben a társadalom- és bölcsészettudományi vonatkozású témák elérték a 80%-ot.

A nemek közötti egyenlőség dimenziója

Folytatódott a munka a nemek közötti egyenlőséggel kapcsolatos kérdések „Horizont 2020” keretprogramba való megfelelőbb integrálása érdekében, és a 2016–2017. évi munkaprogramban már javult a nemi szempontok láthatósága, nemcsak mennyiségi, hanem minőségi tekintetben is. A nemek közötti egyenlőségnek ma már külön oldala van a „Horizont 2020” keretprogram weboldalán¹⁴ és komolyabb erőfeszítésekre került sor a nemi vonatkozású kérdések figyelembe vétele érdekében. Ezenkívül a „Horizont 2020” keretprogram 2015-ben szerződötetett szakértő értékelőinek majdnem 40%-a nő.

Az éghajlatváltozás elleni küzdelem és a fenntartható fejlődés

Az éghajlatváltozás elleni küzdelemmel és a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos kiadások nyomon követése a teljes „Horizont 2020” keretprogramot illetően folyamatos. A „Horizont 2020” keretprogramról szóló rendelet szerint az éghajlatváltozás elleni küzdelem kiadási célkitűzése 35%, a fenntartható fejlődése pedig 60%.

A 2014. évre vonatkozó végleges adatok szerint ezeket a célkitűzéseket nem sikerült elérni a „Horizont 2020” keretprogram első évében. A „Horizont 2020” keretprogram megvalósításáért felelős főigazgatóságok ezért meghatároztak egy sor olyan intézkedést, amelyek célja az éghajlatváltozás elleni küzdelemmel és a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos törekvések általános érvényesítése, a nyomon követési módszerek fejlesztése és a „Horizont 2020” keretprogramon alapuló beruházások növelése az elkövetkező években, a szóban forgó célkitűzések támogatása érdekében. Ezek a 2014. évi, a „Horizont 2020” keretprogram kiadásaira vonatkozó adatok (összesen 8317 millió eurónak megfelelő

¹⁴ <https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/h2020-section/promoting-gender-equality-research-and-innovation>

összegekről van szó) azt mutatják, hogy 24%-ot fordítottak az éghajlatváltozás elleni küzdelemre, 46%-ot pedig a fenntartható fejlődésre.

A részvétel növelése

A már említett szakpolitika-támogató eszköz és a „kiválósági pecsét” mellett 2015-ben 31 projektet választottak ki a „Csoporttevékenységek” eszköz körében, annak elérése érdekében, hogy a kutatási kiválóság szempontjából rosszabb besorolású országokban javuljon a kutatási teljesítmény, és növekedjenek a beruházások. A projektek egyenként 500 000 euróig terjedő (összesen 14,2 millió euró összegű) támogatást kaptak az új kiválósági központok létrehozásával, illetve a meglevő kiválósági központok továbbfejlesztésével kapcsolatos operatív tervek elkészítéséhez. Európa azon részeiben, amelyek nem teljesítettek olyan jól a kutatás és az innováció terén, mint mire képesek lettek volna, tizennégy egyetem, műszaki intézet és magánszervezet kapott egyenként 2,5 millió euróig terjedő támogatást annak érdekében, hogy „EKT-professzori” pozíciók létrehozása révén javítsák a kutatási kapacitásukat. Elindult egy ikerintézményi együttműködésekre vonatkozó pályázat is, 66,24 millió eurós keretösszeggel, amelyből 66 projektet finanszíroztak. Ezenkívül folytatódott a COST (Európai együttműködés a tudomány és a technológia területén) támogatása is.

Nemzetközi együttműködés

Részben annak köszönhetően, hogy megszűnt néhány külön erre a célra létrehozott nemzetközi együttműködési eszköz, hogy megváltoztak a BRIC-M országok¹⁵ finanszírozásának feltételei, valamint köszönhetően a déli szomszédság országaiban tapasztalható társadalmi-gazdasági zavaroknak, a hetedik keretprogramhoz képest a nem társult országok részvételi aránya a „Horizont 2020” keretprogramban a felére csökkent. Ennek következtében több olyan témakör is meghatározásra kerül majd a munkaprogramban, amely különösen fontos a nemzetközi együttműködés szempontjából. Első lépésként a 2016–2017. évi munkaprogram kb. 10%-kal több kiemelt témakört tartalmaz, mint a 2014–2015. évi munkaprogram. Ezenkívül társfinanszírozási mechanizmusok jöttek létre Kínával, Japánnal, Koreával, Mexikóval, Oroszországgal, Tajvannal, Ausztráliával, valamint Kanada és Brazília egyes régióival, ezen országok kutatói „Horizont 2020” keretprogram projektekben történő részvételének finanszírozása céljából. További intézkedésekre lesz szükség ahhoz, hogy visszafordítsuk ezt a drámai visszaesést, például a szomszédsági politika körébe tartozó országokban.

A kommunikációs tevékenységeket és a célzott partnerségi rendezvényeket erősítette különösen a „Horizont 2020 – Nyitva a világ előtt” kampány, melynek központi célja, hogy felhívja a figyelmet az EU kutatási és innovációs környezetének kiválóságára; a „Célállomás: Európa” program keretében szervezett rendezvények, amelyek az európai kutatási karrierlehetőségeket népszerűsítik; valamint „A fejlesztés európai éve” vállalati kampányban való részvétel.

2015-ben Ukrajna társult a „Horizont 2020” keretprogramhoz, és aláírásra került a Tunézia társulásáról szóló, 2016. január 1-jétől alkalmazandó megállapodás is.

5. HETEDIK KERETPROGRAM

2015 novemberében nyilvánosságra hozták annak a független magas szintű szakértői csoportnak a jelentését, amely értékelte az EU hetedik kutatási és technológiafejlesztési keretprogramját.¹⁶

¹⁵ Brazília, Oroszország, India, Kína és Mexikó.

¹⁶ https://ec.europa.eu/research/evaluations/pdf/fp7_final_evaluation_expert_group_report.pdf

A magas szintű csoport a hetedik keretprogram által 2007 és 2013 között finanszírozott összes cselekvés eredményeit és hatásait megvizsgálta. Bár a jelentés elsősorban a hetedik keretprogram értékelésével foglalkozik, ajánlásokat is tartalmaz a „Horizont 2020” keretprogrammal kapcsolatban.

A Bizottság 2016. január 19-én közleményben¹⁷ válaszolt a magas szintű szakértői csoport jelentésére, melyben üdvözölte a csoport ajánlásait. Több ajánlást már be is került a 2016–2017. évi „Horizont 2020” keretprogram munkaprogramjába, amelyek hídként fognak szolgálni a „Horizont 2020” keretprogram 2017 végén esedékes félidei értékeléséhez.

6. A KÖZÖS KUTATÓKÖZPONT (JRC)

2015-ben a JRC munkaprogramja teljesen összhangban volt a Bizottság prioritásaival, és támogatta azokat. A JRC főbb tevékenységei többek között a következő prioritásokhoz járultak hozzá: a munkahelyek számának növelése, a növekedés és a beruházások elősegítése; a katasztrófákra rugalmasan reagáló, előretekintő éghajlat-változási politikát alkalmazó energiaunió; megerősített ipari bázisú, szélesebb körű és tisztességesebb belső piac; szélesebb körű és tisztességesebb gazdasági és monetáris unió; az európai migrációs stratégia és a nukleáris biztonság és védelem (Euratom-program). A JRC támogatta a Bizottság minőségi jogalkotásról szóló programmal kapcsolatos munkáját és hatásvizsgálatokkal kapcsolatos tevékenységét azzal, hogy eszközöket biztosított a minőségi jogalkotás eszközkészletéhez, és segítséget nyújtott a szakpolitikai főigazgatóságok hatásvizsgálataihoz, értékeléseihez és célra vezetésű vizsgálataihoz. A JRC emellett folytatta hosszú távú kötelezettségeinek teljesítését – így például a szabványok kidolgozását –, valamint továbbfejlesztette szakértelmét olyan területeken, mint a megelőzés, előrejelzés és a magatartástudományok. A JRC célkitűzései elérése érdekében szorosan együttműködött a tagállamokkal,¹⁸ a tudományos világgal és a kutatói közösséggel, valamint számos nemzetközi partnerrel.¹⁹

7. AZ INFORMÁCIÓK TERJESZTÉSE, HASZNOSÍTÁSA ÉS KOMMUNIKÁLÁSA

A kutatási és innovációs projektek eredményeinek terjesztése és hasznosítása, az EU-finanszírozás teljesítményének értékelése és a kommunikációs tevékenységek fontos és szerves részét képezik a „Horizont 2020” keretprogramnak. 2015-ben kb. 7,45 millió eurót szenteltek ezekre a tevékenységekre, ideértve a CORDIS szolgáltatásait is, amely az Európai Bizottságnak az EU által finanszírozott kutatási projektekkel és eredményekkel kapcsolatos információk megosztására szolgáló elsődleges nyilvános adattára és portálja. A Bizottság a szóban forgó tevékenységeket egyedi pályázati felhívások, koordinációs és támogatási cselekvések, valamint közbeszerzés útján valósítja meg annak érdekében, hogy célzott támogatást nyújthasson a projektek és a konzorciumok számára az eredmények optimális hasznosításához és megosztásához.

A támogatott cselekvések során átfogó információterjesztési tervet kell készíteni és végrehajtani az eredmények maximális hatásának biztosítása céljából. Másodsorban pedig a „Horizont 2020” keretprogram nyílt hozzáférési politikájának megfelelően a kedvezményezettek kötelesek gondoskodni arról, hogy a „Horizont 2020” keretprogram finanszírozása nyomán létrejött, szakértők által lektorált tudományos publikációkat adatbázisokban helyezték el, és nyílt hozzáférést biztosítsanak hozzájuk, azaz a publikációk a felhasználók számára az Interneten ingyenesen elérhetők legyenek. A kedvezményezetteknek ezzel egyidejűleg törekedniük kell azon kutatási adatok benyújtására is, amelyek szükségesek a tudományos publikációkban bemutatott eredmények

¹⁷ COM(2016) 5 final közlemény, 2016. január 19.

¹⁸ <https://ec.europa.eu/jrc/en/working-with-us/collaboration-member-states>

¹⁹ <https://ec.europa.eu/jrc/en/working-with-us/international-cooperation>

igazolásához. Harmadsorban a 2014–2015. évi munkaprogram keretében a nyílt hozzáférésű kutatási adatokra vonatkozóan bevezetett kísérleti projekt célja, hogy javítsa és maximalizálja a projektek által előállított kutatási adatokhoz való hozzáférést, és azok ismételt felhasználását. Az aláírt támogatási megállapodások alapján 2015 végéig a fontosabb területek projektjeinek kb. 64,4%-a vett részt a kísérleti programban. Bár ez a kísérleti program a „Horizont 2020” keretprogramnak csak egyes kiválasztott területeire vonatkozik, előrelépést tapasztalhattunk a kutatási publikációkhoz és adatokhoz való nyílt hozzáférés megerősítése terén; e folyamat célja, hogy 2017-től kezdve az adatokhoz való nyílt hozzáférés a munkaprogramok általános szabálya legyen.

A szabályozás javítására irányuló csomag elfogadásával fontosabbá vált a stratégiai programozás és a szakpolitikai ciklus során történő nyomon követés és értékelés szerepe.

8. KILÁTÁSOK 2016-RA

A 2016. évi kilátások tükrözik a politikai prioritásokra adott válaszokat és azokat a sürgető problémákat, amelyekkel Európa jelenleg szembesül.

Az új Bizottság programjával összhangban a 2016–2017. évi munkaprogram Európa globális versenyképességének megerősítése, új és fenntartható munkahelyek létrehozása és a növekedés támogatása révén előmozdítja a munkahely-teremtési, növekedési és beruházási csomag megvalósítását.

A kkv-támogató eszközre elkülönített költségvetést 50%-kal megnövelik, ami azt jelenti, hogy a 2016–2017. évi időszak tekintetében majdnem 750 millió eurónak fog megfelelni. Az InnovFin pénzügyi eszközökön keresztül további, elsősorban a kis- és középvállalkozásokat (kkv-ket) megcélzó beruházásokra kerül sor, ami elősegíti, hogy többféle adósság- és tőkefinanszírozási termék és lehetőség álljon rendelkezésre a kutatás és az innováció támogatására; hozzájárul egy erősebb kockázatitőke-ágazat és egy szélesebb körű részvénytőke-ágazat létrejöttéhez; előmozdítja az üzleti angyalok, a közösségi finanszírozási platformok és a karitatív alapítványok fokozottabb részvételét a kutatás és innováció finanszírozásában; továbbá elősegíti a technológiaátadásba történő beruházások növekedését. Az Európai Stratégiai Beruházási Alappal (ESBA) és az európai strukturális és beruházási alapokkal fennálló szinergiák további támogatásra számíthatnak.

A „Horizont 2020” keretprogram legutóbbi munkaprogramciklusának stratégiai programozásakor törekvés volt azon lehetőség megteremtése, hogy az egyedi programban meghatározott azon területeken kívül, amelyekkel továbbra is foglalkozni kell, olyan újonnan felmerülő prioritások és kihívások is bekerülhessenek a programba, amelyek a kutatási és az innovációs trendek folyamatos fejlődéséből erednek, illetve az olyan újonnan felmerülő kihívásokból és politikai tényezőkből származnak, mint a migrációval kapcsolatos kérdések, a biztonság, a fizikai és a digitális világ találkozása, az energiaügyi kihívások, az éghajlatváltozással és az egészségügyi veszélyekkel (például a Zika-vírussal) szembeni küzdelem, valamint az innováció megvalósításának általános prioritása.

A „Horizont 2020” keretprogram félidei értékelésére a tervek szerint 2017 nyara után kerül sor. A Bizottság a tervei szerint 2017 első három negyedében a különféle konzultációk során azonosított prioritások és a „Horizont 2020” keretprogram félidei értékelésével kapcsolatos ajánlások alapján kidolgozza a 2018–2020. évi munkaprogram tartalmát, a pályázati felhívásokat pedig leghamarabb 2017 őszén fogadja el, illetve teszi közzé.

A hetedik keretprogram utólagos értékeléséről szóló jelentés alapján a Bizottság már elkötelezte magát a következők mellett: új stratégiai fókusz a „Horizont 2020” keretprogram tekintetében annak érdekében, hogy maximalizálja a program hozzájárulását a nyitott innovációhoz, a nyitott tudományhoz és a világ előtti nyitottsághoz; a társadalmi kihívások területeinek tematikus prioritásaival kapcsolatos kutatás és innováció, illetve az új és a

felfutóban lévő digitális technológiák, kulcsfontosságú alaptermotechnológiák és infrastruktúrák közötti szinergiák maximalizálása; egy Európai Innovációs Tanács – mint az innováció fellendítésére és a meglévő eszközök racionalizálására szolgáló eszköz – szükségességének és megvalósíthatóságának feltérképezése; a közös technológiai kezdeményezések értékelése többek között azok nyitottsága, átláthatósága és eredményessége szempontjából; olyan, közös európai érdeket szolgáló fontos projektek kidolgozásának előmozdítása, amelyek elősegíthetik a kutatási eredményeknek az érett technológiák terén történő nagyarányú felhasználását.

2016-ban a Bizottság kutatással és innovációval kapcsolatos három stratégiai prioritásán belül több szakpolitikai intézkedés is bevezetésre került. A „nyitott innováció” célkitűzés részeként, elsősorban annak érdekében, hogy fokozzuk Európa úttörő innovációk létrehozására és felfuttatására irányuló képességét, 2016. február 16. és április 29. között pályázatot írtunk ki az Európai Innovációs Tanács létrehozásával kapcsolatos ötletek beküldésére.

A Bizottság elkötelezett amellett, hogy maradéktalanul kihasználja a rendelkezésére álló eszközöket a kutatási és innovációs eredményekről és hatásokról való hatékonyabb beszámolás és kommunikáció érdekében, és prioritásként jelölte meg az európai nyílt tudományosadat-felhő megvalósítását, valamint a kutatási eredményekhez és az azok alapjául szolgáló adatokhoz való nyilvános hozzáférés javítását, ezáltal pedig a „nyitott tudomány” megvalósítását.

Végül, de nem utolsósorban a „Nyitva a világ előtt” célkitűzés továbbra is kiemelt helyen szerepel a napirenden. 2016 áprilisában, illetve májusában aláírásra került Grúziával, valamint Örményországgal a „Horizont 2020” keretprogramhoz való társulásról szóló megállapodás. A kutatás és az innováció területén folytatott nemzetközi együttműködés stratégiájának végrehajtásáról szóló második jelentés szeptemberben kerül kiadásra. 2016 végéig létrejön egy kiszolgáló létesítmény, amely a kutatás és az innováció területén folytatott nemzetközi együttműködés stratégiájának végrehajtását fogja támogatni. A kutatás és az innováció területén folytatott nemzetközi együttműködés „puha” hatalmi eszközként és mechanizmusként használható a kiemelt jelentőségű országokkal és régiókkal ápoltságok javítására²⁰, arra, hogy konfliktusok idején kapcsolatok épüljenek, hogy a válságokat meg lehessen előzni, hogy egyes bonyolult ügyeknek a mélyére lehessen látni, és hogy közös stratégiákat lehessen kialakítani a bolygó erőforrásaival való jobb gazdálkodás érdekében. A kutatás és az innováció területén folytatott nemzetközi együttműködés fontosságát olyan sikertörténetek illusztrálják, mint az Európai Nukleáris Kutatási Szervezet (CERN), amely a hasonló ambíciókkal rendelkező régiók számára is mintaként szolgált, például a Közel-Keleten: Jordániában az EU és az UNESCO előrettekintő és gyümölcösöző együttműködésének eredményeképpen jelenleg zajlik a „Szinkrotronfény a kísérleti tudományban és az alkalmazásokban a Közel-Keleten” (SESAME) kutatóközpont építése. A jelenleg öt szomszédos ország „Horizont 2020” keretprogramhoz való társulása erősíti az európai szomszédságpolitikát.

²⁰ COM(2012) 497 közlemény: Az EU által a kutatás és az innováció területén folytatott nemzetközi együttműködés megerősítése és összpontosítása: Stratégiai megközelítés.